

Gospodarstvena priloga.

Priložena od kat. tiskovnega društva 25. štev. „Slov. Gospodarja“.

L. 1884.

19. junija.

Štev. 102.

0 poroštvo in poroštenih napakah pri konjih.

(Konec.)

Drugi posamezniki pravoveljavnih spričeval ne smejo spisavati in dajati.

K § 930: Ako se živina po črez ali po prek predaje in se cena za posamezno glavo ne določuje ali če se je, kakor se to pri konjski kupčiji rado večkrat godi, s konji vred tudi oprava ali vozovi zabarantali in se posameznim delom vrednost ni določila in če je med njimi kaki kos, kateri prejemniku ni po volji in ga graja, tako se grajanje raztega na vse, kar se je čez prevzelo. Dobro je toraj posameznim vsem kosom pri prejemnji v nagodbi vrednost določiti.

Po § 932 so napake pri živalih take, ki morejo celo nagodbo razrešiti in živina se nazaj dati, kakor je to pri pogojenem in postavnem poroštvu po §§ 922 do incl. 925, ali pa je predmet pod polovico običajne vrednosti razvrednoten in predajavec je sodnijsko zadržan običajno vrednost povrniti. ako mu ni bolj po godu celo nagodbo razrešiti. Tožba se v prvem slučaju imenuje „spreminjavna tožba“ v drugem „pomanjšavna tožba“.

Po sodnijskem postopanju mora sodnijske stroške pravilno tista stranka nositi, ktera pravdo izgubi, ali kakor se izrazujejo, stvar zapade. V posebnih primerljivejših se stroški med stranke porazdelijo.

Po § 933 zastarajo poroštevne pomanjkljivosti pri živini v 6 mesecih. Kdor toraj zaradi kake živine spreminjavno ali pomanjšavno tožbo pri sodnji napeti hoče, mora to v polletu po prejemu živine storiti. Najbolje pa je tožbo tako kmalo kar mogoče napeti. — Naj pa nikdo ne misli, kdor ima živinozdravniško spričevalo v rokah, da je z njim izid pravde tudi že odločen. Take pravde trpijo včasih leta in leta in so kakor navadno ljudje pravijo, prava „odvetniška krma“. In vendar se taka pravda brez odvetnika še peljati ne daje. Najbolj pa se mora tukaj svariti pred tako imenovanimi zakotnimi odvetniki. Živinozdravniško spričevalo pa le daje dokaz, da je v onem trenutku, ko se je očigled jemal, dotično bolenje navzoče o živinčetu bilo, kar se pa še tudi pogosto taji, zlasti če zaesljivost strokovnjakov ni bila zadostivna. O času obstajanja bolenja, kar je prav za prav poglavitna reč, pa vladajo le na-

misli in sodnik je dostikrat primoran si z drugimi izpovedvami zapriseženih pripomagati.

Težave dela tudi prepirani predmet sam. Mora se v dobrem stanu vzdržati; drugače zahteva dostikrat obsojeni nasprotnik, da se predmet v prejšno stanje, v katerem je bilo pred prejemom, in začne novo pravdo. — V težavnih slučajih je toraj svetovati, živino z dovoljenjem sodnije tretji osebi v oskrbovanje prepustiti, kar včasih mnogo denarja stati more.

Tukaj gre še omeniti, da vse to, kar je bilo o poroštvu rečeno, ne velja samo pri nakupu, ampak tudi pri zamenjavi in vsaki spremembi v posesti.

Po § 925 državnega zakonika so za konje in tovrsto živino (osle, mezge, mule) sledeče poroštevne pomanjkljivosti za trdno postavljene in sicer s petnajstdnevним poroštenim obrokom: Tiščavka ali neumni kolar, črviva opornost ali štatljivost, jasna slepota in mesečna slepota.

Tu kjer gre za podučenje navadnega konjskega lastnika in za obrambo tega proti navadnim pri konjski kupčiji običajnim prevaram, se ne mora tirjati, da bi se o bistvu in preteku poroštenih pomanjkljivosti na široko razpravljalo in podučevalo, ampak v sledečih sestavkih se bode o tem le toliko reklo in povedalo, da sploh kaj ve o poroštenih pomanjkljivostih, o prikaznih, ktere sum na te vzbudijo, o sredstvih, ki se rabijo, da te prikazni za nekaj časa vzbudijo ali preminiti naredijo, da potem skušenega živinozdravnika pokliče in se od njega o pravem stanju napačnosti podučiti da in si tako mogoče največ gotovost zadobiti prizadeva. Konjski lastniki bi sploh dobro storili, in mnogo preprirov in denarja in jeze bi se prihranilo, ko bi jim ne bilo pretežavno predno se kupna ali zamembina nagodba konjska sklene, nasvet živinozdravniški poiskati ali izvedenega živinozdravnika za svet povprašati. —

Konjerejsko društvo štajersko.

Bilo je l. 1868. ko so vrli konjerejci za deželo Štajersko v Gradci osnovali konjerejsko društvo. Dali so mu nemško ime: „Verein zur Hebung der Landespferdezucht in Steiermark“, društvo v povzdigo deželskega konjerejstva na

kež občini pogovorite se poprej, koga bode te volili, potem stopite vsi o pravem času na volišče in zmaga bo vaša. Nemškutarje treba povsod spodrinoti.

Tako storite, dragi Slovenci, ob mejah slovenskih in zadostite svoji narodni dolžnosti. Vsi Slovenci od Mure do Trsta gledajo na vas in pričakujejo, da povsod zmagate!

V brežiškem okraju pa se štuli zopet med slovenske kandidate g. Šnideršic, on ki v mestu podpira zmiraj nemškutarstvo. Mož je pred 6 leti pisal „Slov. Gospodarju“, naj ga ta podpira, kajti on (Šnideršic) je vsrei (!) vendar le Slovence in bode v deželnem zboru stal na slovenski strani. Toda kaj se je zgodilo? V Gradci se loči od Slovencev, stopi v nemško-liberalni klub in torej skočil do ušes v nemški koš. Naj pa ostane v njem in med Slovence naj ne hodi. Človeku, ki tako prelomi dano možko besedo, ne more noben slovenski volilec verovati. Deserterja nazaj prišedšega nikder ne postavijo za generala, ampak odmerijo mu zaslužen kaznen. Torej — proč s Šnideršičem. Namesto njega ima Slovensko društvo uže boljšega kandidata, katerega dobro poznajo kot poštenjaka vsi volilci brežiškega, kozjanskega in sevnškega okraja.

Slovenskim kmetom beseda pred volitvami.

(Dopis iz Savinjske doline.)

Naši nasprotniki Vam bodo zopet mnogo pravili o nemškem jeziku, kako je potreben itd. Dajte si torej čisto po domače še enkrat razložiti, kako stoji s slovenščino in nemščino med nami.

Ako greš sosed h gosposki, zdrava pamet Ti daje v glavo, da hočeš, da Te zastopijo ali razumejo, kaj želiš. Vse oblasti, cesarske, deželne, občinske itd. so za nas državljane na svetu, ne pa mi za to, da nekaj gospodov redimo. Plaćujemo davke za to, da imamo gosposko, pred katero najdemo pravico, kedar je treba. Tako naravno torej, kakor da moramo vsak dan jesti in piti, je, da moramo imeti take gosposke, ki nas zastopijo ali razumejo. Razumejo nas pa samo tedaj, ako znajo slovensko. Kakor potreben nam je vsakdanšnji kruh, tako potrebni so nam gospodje po kancelijah, ki slovensko znajo. Slovensko pa le zna, kdor se je učil. Torej moramo tirjati, da se tisti, ki hočejo gospodje biti po kancelijah, slovensko učijo. Za gospoda pa ne more dosti biti, da bi se naučil samo toliko, kolikor sta ga učila oča in mati; že samo zato ne, ker tudi Slovenci imamo po različnih krajih različne besede, in doma človek ne izve toliko, kakor mu je potrebno, ako gre po svetu. Gospodje po kancelijah pa morajo vedeti toliko, da nas razumejo in nas poučijo o vsem, kar imamo pri njih opraviti. Tega

pa se ne naučijo nikjer, kakor v srednjih in višjih šolah. In ako se hočejo nančiti tako, da bodo o vsaki reči znali z nami govoriti, morajo, ker mi slovensko govorimo, učiti se po slovenskih šolah. Šole toraj morajo biti za nas Slovence slovenske.

Ako toraj hočemo, da nas bodo po kancelijah spoštovali tako, kakor nam gre, — ako hočemo, da izgine tisto zaničevanje pri gospodih, ki so nas imeli le za „neumne paure“, ki naj ubogajo, molčijo, sinove k vojakom dajejo in davke plačuje, — tedaj moramo tirjati da vsi uradniki znajo slovensko, ali z drugimi besedami, da se vsi uradniki izučijo po slovenskih šolah.

To pa ima drugo prav imenitno stran. Ako tirjamo, da vsi uradniki znajo slovensko, kdo bo potem uradnik ali gospod v kancelijah pri nas? — Naši kmečki, slovenski sinovi bodo zasedli ravno tako nizke in visoke **posvetne službe**, kakor imamo svoje sinove v duhovskih službah. Duhovske oblasti so že zdavnaj sprevidele, kako prav in pravično je to.

Vidite torej sosedje, da skrbite le za svoj in svojih otrok blagor, ako ostanete Slovenci. Držimo se zato slovenske matere! Kaj pa nemškutarji pravijo? — Pravijo, da moramo sebe in otroke nemško učiti, da naj bodo šole in kancelije nemške. Prijatelji, premislite nasledke! Ako je pri nas vse nemško po kancelijah, (šola tako ne more biti celó nemška, ker se je pokazalo, da se v celo nemški šoli, kakor je že tako bila pred 50 leti, ni nikdo nič naučil) torej ako so kancelije nemške, tedaj lahko uradnike kakor do zdaj iz Nemškega dobivamo. Nemei in nemškutarški sinovi bodo, kakor so bili, pri nas gospodje, Tvoj sin bo pa k večjemu pisar nižje vrste, berič, ali pa paznik jetnikom. To hočejo zviti lisjaki, ki pravijo, da so „kmečki prijatelji“; gledajo pa le na to, da bi še z naprej nam gospodovali in zapovedovali.

Zdaj pa še besedo o nemščini. Učni red za šole na kmetih je že tak, da se otroci začnejo nemško učiti, kedar znajo slovensko brati ali čitati (štiti), pisati in računati in krščanski nauk. Ako pa hočeš svojega sina naprej po svetu spraviti, našel boš šole, v katerih se bo deček naučil slovensko in nemško popolnoma. Tako bo namreč, ako bodo šole take, kakor jih mi hočemo in naši poslanci na Dunaji. Po naših željah naj bi bile vse srednje šole med nami take, da bi vsak, ki jih prebije, znal priproste in učene reči govoriti, brati in pisati **slovensko tako kakor nemško** (t. j. v malih šolah se naj o pravem času začne učiti nemški jezik s pomočjo in na podlagi slovenskega, v latinskih šolah, učiteljskih in višjih učilnicah pa tako nemški in slovenski, da bo slovenski dijak ob